

KITABU CHA MWANAFUNZI

JULAI,2019

1. KUSIKILIZA NA KUONGEA

Tambua vokali za sauti na kuzisoma kwa umakini

A	e	i	o	u
---	---	---	---	---

Soma silabi za herufi

a	e	i	o	u
ba	be	bi	bo	bu
cha	che	chi	cho	chu
da	de	di	do	du

Soma silabi hizi kisha usome maneno

Ba---ba	baba
Da---da	dada
Ka—ka	kaka
Ba—ta	bata

a	e	i	o	u
asali	elekeza	inua	ogopa	uma
babu	beba	birika	bogi	bubu
dada	debe	dini	dobi	duka

Soma silabi hizi

Ma, sa, lo, ji, tu, yo

Ma+ ma= mama

Soma maneno yafuatayo:

Mama

Jino

Wali

Soma sentensi hizi:

Mama anapika sima na samaki.

Jina lake ni Lela.

Tunga sentensi nne zenye silabi sahili

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Soma silabi hizi

Bw, chw,dh,fy,mbw,shw.ng', njw, vy, zw

Maneno

Mchwa

Sharti

Ng'ombe

Fyeka

Mbwa

Sentensi

1. Ng'ombe wetu ana ndama mweusi.
2. Huyu ni mbwa koko.
3. Tunafyeka nyasi.

Tunga sentensi tano zenye silabi changamano.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Maakizi na vitendo vya heshima

Kamau: Hodi?

Lela: Karibu!

Kamau: Habari Lela?

Lela: Njema Kamau.

Kamau: Habari za nyumbani?

Lela: Salama. Karibu ndani.

Kamau: Asante, tafadhali naomba kitabu chako cha Kiswahili.

Lela: Samahani Kamau, kitabu changu nimemuazima Kezia.

Kamau: sawa Lela. Kwaheri.

Lela: Kwaheri Kamau.

Zoezi

Chagua Jawabu sahihi

1. Salamu kwa mtu anayekuzidi kwa umri ni_____
2. Unapo muaga mtu utamwambia je? _____
3. Unaposaidiwa kwa kitu chochote utasemaje? _____
4. Nikitaka kitu kutoka kwa mtu nitamwambia_____

Maneno ya adabu

Asante, Tafadhali, kumradhi, niwie radhi, karibu, samahani

Kupeana na Kupokea Maagizo

Fuata maagizo haya uliopewa.

Taratibu ya mtihani

1. Soma maelekezo yote kwa uangalifu.
2. Jibu maswali unayoyaelewa vizuri kwanza kisha yale hauyaelewi vizuri baadaye au mwisho.
3. Panga muda wa kila swali kulingana na idadi ya maswali unayotakiwa kujibu ukizingatia masaa ya mtihani.
4. Usikichafue kitabu chako cha kujibu maswali kwani ni muhimu.

5. Baada ya kumaliza mtihani, hakikisha umejibu maswali yote unayotakiwa kujibu.

6. Pitia maelezo yote uliyopewa kwa mara nyingine na uakikishe umezingatia yote.

Zoezi

Toa utaratibu wa upishi wa chakula ukipendacho

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

1. SARUFI

Nomino

Nomino ni aina ya neno linalotaja jina la kitu, mahali, mnyama, mtu, sifa au wazo

Aina za nomino

1.Nomino za kawaida

Nomino za kawaida ni maneno yanayotaja majina ya watu, mahali au vitu ambavyo vina sifa ya kawaida tu

Mifano

Nyumba ya jirani imebomoka.

Mti mrefu umestawi.

Zoezi

Andika sentensi tatu ukitumia nomino za kawaida

1. _____

2. _____

3. _____

2. Nomino za pekee

Nomino za pekee ni maneno yanayotaja majina mahususi ya watu, mahali au vitu ambavyo vina sifa ya pekee. Maneno haya yanapoandikwa lazima yaanze na herufi kubwa mwanzoni.

Jane ni rafiki wa pekee wa **Sara**.

Mlima kenya ni mlima mkubwa nchini **kenya**

Nairobi kuna msongamano wa magari.

Zoezi

Andika sentensi tatu ukitumia nomino za pekee

1. _____

2. _____

3. _____

Soma ufahamu

Rehema na Jabali walitembelea mji wa Nakuru. Walitembea kwenye Mbuga za wanyama na ziwa la Nakuru. Kesho watatembea kuona ziwa la Bogoria. Utakuwa ni wakati mzuri wa kutembea nchi yetu tukufu ya kenya.

1. Tambua nomino zilizo kwenye ufahamu huu.

a. _____

b. _____

c. _____

d. _____

e. _____

Vitenzi

Kitenzi ni neno linaloezaa kitendo wakati, mahali au hali hii husababisha sentensi kama vile kusikia, kuwa kufanyika

Mifano ya sentensi tendi

1. Mama anapika wali.
2. Dada anafua nguo zetu.
3. Mwalimu anaandika ubaoni.
4. Wakulima wanapalilia mahindi.
5. Wavulana wanacheza mpira.

Tunga sentensi tano ukitumia vitenzi

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

Soma hadithi

Siku moja panzi wawili walikuwa wanapigana. walianguka juu ya nyasi, juu ya matawi na juu ya majani. kunguru alikuwa juu ya mti. Aliwatazama panzi wale

wakipigana. Panzi walianza kuchoka. kunguru alifurahi kimoyomoyo. Panzi walichoka sana. walianguka juu ya majani. Kunguru aliruka pole pole. Aliwakamata panzi wale wawili. Aliwala bila taabu yoyote.

a) . Tambua vitenzi katika hadithi

Viwakilishi

Viwakilishi vya pekee ni viwakilishi ambavyo hubainisha nomino ambayo hutajwa kwa kutumia viambishi vya -ote, -o-ote, -enye, -enyewe, na -ingine. Viwakilishi hivi huitwa vya pekee kwa sababu kila kimoja hutoa taarifa tofauti (ya peke yake) na chenzake. Kimsingi mizizi yake ipo mitano.

Mfano

1. Kaka hataenda popote bila ya nauli.
2. Baba atakuja shuleni yeye mwenyewe.

Tunga sentensi mbili kwa kila moja ukitumia viambishi –ote, -o-ote, -enye, -enyewe, -ingine

Ngeli

Soma jedwali

Ngeli	Neno katika umoja na wingi	Sentensi katika umoja na wingi.
A –wa	Mtu –watu Mtoto -watoto	Mtoto analia –watoto wanalia mtu huyu ni mrefu- watu hawa ni warefu.
Ki- vi	Kiatu – viatu Kitabu-vitabu	kiatu kimepotea-viatu vimepotea. Vitabu hivi ni vizuri.
Li- Ya	Tawi -matawi	Tawi- matawi

	Jino -meno	limeanguka- matawi yameanguka
u—i	Mti --miti	Mti umekatika-miti imekatika.
i—zi	Nyumba -nyumba	Nyumba imebomoka— nyumba zimebomoka
i—i	Miwani--	Miwani imevunjika
Ya—ya	Maji--	Maji yamemwagika Mafuta yamenunuliwa
u—zi	Uteo--teo	Uteo umenunuliwa— teo zimenunuliwa
Pa-ku-mu		Mahali pale ni pachafu Mahali kule ni kuchafu. Chumbani humu mna giza.

Tunga sentensi tano ukitumia ngeli ya A-WA

Mfano:

1. Mvuvi huyu ana samaki wengi
Wavuvi hawa wana samaki wengi.
2. _____.
3. _____.
4. _____.
5. _____.
6. _____.

Zoezi

Andika kwa wingi ukizingatia ngeli sahihi

1. Jani limeanguka.
2. Kikombe hiki ni kizuri.
3. Ndizi hii imeiva.
4. Mzazi wetu ameleta mkate
5. Mtihani huu ni rahisi

Vimilikishi

Soma jedwali hili

Jina	Vimilikishi			
	-angu/-etu	-ako/-enu	-ake/-ao	
Mjomba	Wangu	Wako	Wake	
Wajomba	wetu	wenu	wao	
Kitabu	Changu	Chako	Chake	
Vitabu	vyetu	vyenu	vyao	
Mkate	Wangu	Wako	Wake	
Mikate	yetu	yenu	yako	
Sikio	Langu	Lako	Lao	
Masikio	yetu	yenu	yao	

Zoezi

Jaza kimilikishi katika umoja au wingi

Umoja: -angu

1. Nguo_____

2. Mtihani_____

3. Kidole_____

4. Goti_____

5. Ufagio_____

wingi: -etu

Nguo _____

Mtihani_____

Vidole_____

Magoti_____

Fagio_____

Andika setensi tano ukitumia vimilikishi vya –ako na –enu

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

Tumia kimilikishi sahihi kutoka kwenye mabano

1. Pua _____ inauma. (yangu, langu, changu)
2. Shingo _____ ni ndefu. (lake, yake, wake)
3. Ulimi _____ una vidonda. (yangu, langu, wangu)
4. Naomba kalamu _____. (chako, yako, lako)
5. Tuingie kwenye madarasa _____. (zetu, letu, yetu)

Tumia jina sahihi ukitumia kimilikishi ulichopewa

Kichwa	jina	mavazi	nywele	wageni
kalamu	daftari	mgongo	mizigo	vitanda

1. _____ zenu

2. _____ Yenu

3. _____ Lako

4. _____ Wako

5. _____ Yako

Viashiria

Majina na Viashiria

Hapa- ni kiashiria cha karibu

Hapo- ni kiashiria cha mbali kidogo

Pale- ni kiashiria cha mbali sana

Mfano wa sentensi

1. Nyumba ya bibi iko pale mlimani.
2. Hapa ni kwetu shuleni.
3. Msubiri hapo hadi atakapokuja.

Tunga sentensi tano ukitumia Kiashiria cha hapa.

1. _____ .
2. _____ .
3. _____ .
4. _____ .
5. _____ .

Nyakati

Wakati uliopita –li-

Wakati timilifu (uliopita muda mfupi)-**me-** hurejelea kitendo ambacho

kimekamilika muda usio mrefu.eg amepona, nimewachagua, zimechanganyika

Wakati uliopo –na- hurejelea jambo linalofanyika sasa.

Wakati ujao –ta- hurejelea kitendo ambacho hakijafanyika lakini kinatarajiwa kufanyika.

Wakati uliopita LI

Wakati uliopita huonyesha vitendo vilivyofanyika muda mrefu uliopita kama vile jana, juzi, mwaka jana au mwezi uliopita

Mfano:

1. Kaka alijenga mnara huu mwaka jana
2. Mimea ilikauka baada ya kukosa mvua
3. Tulitembelea mbuga za wanyama
4. Daktari alimtibu mama
5. Dada alipika uji tamu

Zoezi

Andika sentensi tano ukitumia LI (Wakati uliopita)

1. _____
2. _____
3. _____

4. _____

5. _____

Sentensi: Wakati uliopita	Kikanushi	Kukanusha
Mimi nilisoma	siku—	Mimi sikusoma
Irene alienda shuleni	haku-	Irene hakuenda shuleni
Nyote mliabiri gari	hamku-	Nyote hamkuabiri gari
Vijana walicheza uwanjani	hawaku-	Vijana hawakucheza
Mvua ilinyesha mjini	haiku-	uwanjani Mvua haikunyesha mjini

Zoezi

Buni sentensi kisha ukanushe.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

Wakati Ujao

Wakati ujao –ta- hurejelea matukio ambayo hutarajiwa kutendeka siku zijazo.

Kwa mfano:

1. Baba atakuja jioni.
2. Musa atakuja mwishoni mwa mwaka.
3. Babu atatusimulia hadithi.
4. Masomo yetu yataanza punde mwalimu atakapo kuja.
5. Nitavaa rinda langu la manjano.

Zoezi

Andika sentensi hizi kwa wingi ukitumia wakati ujao –ta-

1. Basi hilo litawasili jioni toka pwani.
2. Jiko hilo litanunuliwa wakati wa likizo.
3. Nitanunua kalamu ya samawati.
4. Kaka atafyeka nyasi.
5. Mti ule utapandwa na mwanafunzi.

Tunga sentensi tatu ukikanusha ukitumia wakati ujao –ta-

1. _____
2. _____
3. _____

Zoezi la Ziada

Badilisha sentensi zifuatazo ziwe katika wakati ulioonyeshwa kwa mabano.

Mfano:

Mvua inakuja- (wakati –ta-)

mvua itakuja.

1. Mama amepona. (wakati –li-)
2. Maji yanamwagika. (wakati –me-)
3. Kamba ilikatika. (wakati –na-)
4. Ndege zimepita. (wakati –li-)
5. Shemeji anasoma. (wakati –me-)

Vivumishi vya sifa

Soma jedwali

Jina	Kivumishi cha sifa				
	-dogo	-refu	-zuri	-fupi	-kubwa
Kiti	kidogo	kirefu	kizuri	kifupi	kikubwa
Viti	vidogo	virefu	vizuri	vifupi	vikubwa
Mti	mdogo	mrefu	mzuri	mfupi	mkubwa
Miti	midigo	mirefu	mizuri	mifupi	mikubwa
Shavu	dogo	refu	zuri	fupi	kubwa
Mashavu	madogo	marefu	mazuri	mafupi	makubwa
Mtoto	mdogo	mrefu	mzuri	mfupi	mkubwa
Watoto	wadogo	warefu	wazuri	wafupi	wakubwa
Meza	ndogo	refu	nzuri	fupi	kubwa
Meza	ndogo	ndefu	nzuri	fupi	kubwa

Zoezi

Jaza pengo

1. Rinda _____ (zuri, nzuri, kizuri)
2. Mizigo _____ (mizito, mzito, wazito)
3. Nyumba _____ (nzuri, zuri, kizuri)
4. Kitambaa _____ (ndogo, mdogo, kidogo)
5. Macho _____ (Kubwa, makubwa, mikubwa)

Msamiati

Ukoo

Ami ni kaka wa baba. Huwa yeye ni baba mdogo au baba mkubwa.

Shangazi ni dada wa baba.

Mjomba ni kaka wa mama.

Mama mkubwa ni dada wa mama.

Binamu ni mtoto wa shangazi, mjomba na pia ami.

Zoezi

Tumia jina sahihi la ukoo

- a) Dada wa mama ni _____ (shangazi, halati, mama)
- b) Kaka wa baba ni _____ (mjomba, shangazi, ami)
- c) Baba wa mama ni _____ (shemeji, babu, nyanya)
- d) Mtoto wa shangazi ni _____ (mjukuu, binamu, mpwa)
- e) Ndugu yangu wa kiume ni _____ (dada, hale, kaka)

Nambari

Taja ukiandika kwenye daftari nambari moja hadi kumi kwa maneno.

Jaza jedwali hili nambari zilizobaki kwa maneno.

11- kumi na moja	12- kumi na mbili	13- kumi na tatu	14- kumi na nne
15- kumi na tano	16- kumi na sita	17- kumi na saba	18- kumi na nane
19-kumi na tisa	20 - Ishirini	21 – Ishirini na moja	22- Ishirini na Mbili
23- Ishirini na tatu	24- Ishirini na nne	25- Ishirini na tano	26-
27-	28-	29-	30-
31-	32-	33-	34-
35-	36-	37-	38-
39-	40-	41-	42-
43-	44-	45-	46-
47-	48-	49-	50-

Maswali: Jaza pengo ukiandika tarakimu hizo kwa maneno

1. Sisi huingia darasani saa _____ (7) mchana.
2. Darasa letu lina wanafunzi (147) _____.
3. Kuna vyumba (43) hotelini _____
4. Mtungi wangu unabeba lita (50) za maji _____.
5. Magari yote yaliopita barabarani ni (1500) _____.

Andika kwa maneno

1) 1527	8) Chupa 67
2) 444	9) Viatu 54
3) 498	10) Maktaba 52
4) 632	
5) Watalii 453	
6) Shule 132	
7) Machungwa 210	

Nyakati za usiku

Alfajiri- Ni asubuhi sana kabla ya jua kuchomoza. Asubuhi tunapata kiamsha kinywa.

Adhuhuri – Ni katikati ya mchana kuanzia saa sita mpaka saa nane. Chakula cha adhuhuri huitwa kishuka.

Alasiri – ni wakati baada ya adhuhuri. Saa nane hadi saa kumi na moja jioni

Chagua jibu sahihi

1. Wewe huamka wakati upi ? _____ (Alasiri, Alfajiri)
2. Kishuka huliwa saa ngapi ? _____ (Adhuhuri, Alasiri)
3. Wakati baada ya adhuhuri huitwa? _____ (Adhuhuri, Alasiri)
4. Asubuhi mapema kabla jua kuchomoza ni _____ (Alasiri, Alfajiri)
5. Muda mfupi kabla ya Jioni huitwa _____ (usiku, alasiri)

Darasani

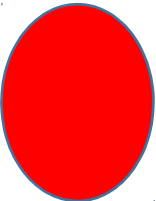
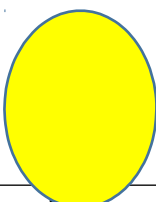
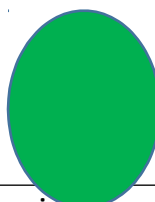

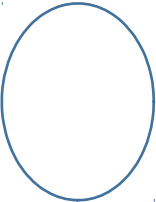
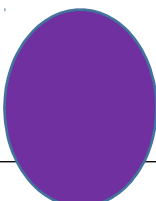
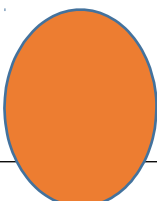
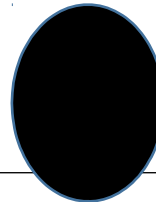
Daftari	Kalenda	chati	saa	kabati	kalamu	wino
rejesta	kiranga					

Jibu maswali haya kwa kutumia majina yaliyo kisandukuni

1. Daftari lenye majina ya wanafunzi linaloonyesha mahudhurio yao huitwa _____
2. Kitabu cha mwanafunzi cha kuandikia mambo anayofundishwa darasani ni _____
3. Kifaa kinachoonyesha mpangilio wa tarehe za miezi yote katika mwaka mzima ni _____.

4. Chombo anachotengeneza seremala cha kuwekea vifaa vingine vya darasani ni _____.
5. Michoro inayotumiwa kuelezea ama kufundishia darasani, ambayo hubandikwa kwenye kuta za darasa ni _____.
6. Majimaji ya rangi yanayowekwa ndani ya chupa ambayo hutumika kuandikia huitwa _____.
7. Chombo cha ukutani cha kupimia wakati ni _____.
8. Kiongozi wa wanafunzi ambaye pia ni mwanafunzi huitwa _____.
9. Kifaa cha kuandikia au kuchorea kitabuni ni _____.

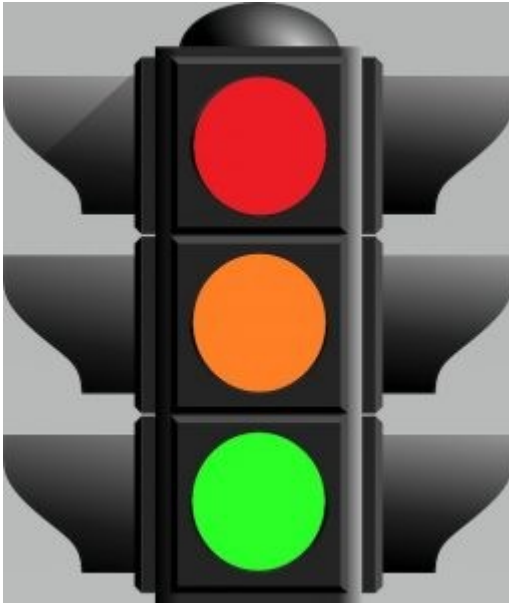
Rangi

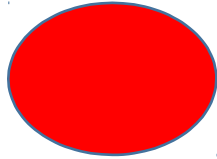
Nyekundu 	Manjano 	Kijani kibichi 	samawati
Nyeupe 	zambarau 	rangi ya machungwa 	Nyeusi

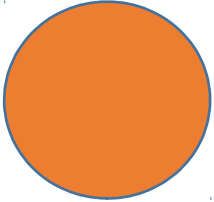
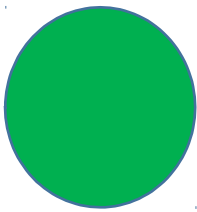
Taa barabarani

Taa za barabarani zinatoa maelekezo na pia kuonya. Upuuzaji wa alama hizi mara kwa mara husababisha ajali. Taa hizi zinatoa ishara tatu kwa magari na pia watu wanaotembea kwa miguu

Taa za barabarani zina **rangi tatu**

Rangi nyekundi: ni ishara ya kwamba lazima gari lisimamepapo hapo	Huumanisha kuwa watu wasimame,wasivuke.Magir i yapite	
--	---	---

Machungwa: ni ishara ya dereva kukaa tayari kuondoka na kuendelea na safari punde tu taa ya jijani ikiwaka		
Rangi ya kijani: ni ishara ya dereva kuondoa gari.Inaruhusu magari kutembea	Humaanisha watu wapite.Magari husimama	

3.KUSOMA

Ufahamu

Katika kijiji cha Pangila paliishi msichana mmoja. Aliitwa Ninsoma . Ninsoma aliishi na wazazi wake pamoja na kaka yake aliyeitwa Kunjali. Ninsoma na kaka yake walikuwa katika shule ya msingi. Siku moja jioni Ninsoma na kaka yake walifika nyumbani kutoka shuleni. Waliwakuta wazazi wao wakiongea na mgeni sebuleni. Mgeni huyo alikuwa mzee mnene mwenye tumbo kubwa. Ninsoma na Kunjali waliwasalimia wazazi wao pamoja na mgeni . kisha watoto walienda jikoni.

Walienda kusafisha vyombo. “Ninsoma!” mama yao alimwita. “Abee!” ninsoma aliitikia na kwenda sebuleni. Wazazi wa Ninsoma walimwelezea mambo ya kumtisha sana! Baba yake alisema,” Ninsoma, huyu mgeni anaitwa Baburaha. Ni mtu mzuri sana. Ni tajiri sana. Ana pesa nyingi, nyumba kubwa na ng’ombe wengi. Tayari ametupatia pesa nyingi. Tayari ametupatia pesa nyingi. Utaenda kuishi

naye. Utakuwa mke wake.” Lo! Ninsoma alishtuka. Alianza kulia. Alisema, “Lakini baba, bado ninasoma. Mimi ni mtoto!”

“Wacha upuzi” baba yake alisema kwa ukali, “ Wasichana hawana haja ya kusoma. Toka haraka uende na Mzee Baburaha kwake.”

Ninsoma alienda nyumbani kwa yule mzee akiwa na huzuni sana. Jioni giza lilipoanza kuingia Baburaha akaenda bafuni kuoga. Ninsoma alitoroka kupitia mlango wa nyuma. Alikimbia gizani hadi nyumbani kwao. Alibisha mlango wa kaka yake taratibu. Alimwamsha.

Kaka alimsindikiza hadi kwa shangazi yao, Bi Haki. Bi Haki alimpeleka shule nyingine akaendelea na masomo. Ninsoma alisoma kwa bidii. Ninsoma alimaliza masomo yake. Alipita mitihani yote. Alipata kazi nzuri sana. Akajenga nyumba yake mwenyewe. Sasa Ninsoma aliolewa na mwanamume wa umri wake.

Siku moja wazazi wa Ninsoma walifika kwake. Walimwambia ,”Ninsoma, pole. Tunaomba msamaha. Tulijaribu kukunyima masomo na kukuoza ukiwa mtoto mdogo. Tusaidie sisi maskini. Pesa alizotupa yule mzee mbaya, Babur aha, zilikwisha.”

Ninsoma aliwajengea nyumba kubwa wazazi wake. Akawanunulia shamba, ng’ombe na mbuzi. Akawaambia ,”Nitawalipia dada na kaka zangu wadogo wote karo. Watoto wote, wasichana na wavulana, lazima wasome.”

Maswali

- 1) Ninsoma na kaka yake waliishi katika kijiji cha _____.
- 2) Mgeni aliyefika nyumbani kwa akina Ninsoma aliitwa nani?
- 3) Ninsoma alilazimishwa na baba yake kufanya nini?
- 4) Shangazi yake Ninsoma aliitwa nani?
- 5) Ni jambo gani alilomfanyia Ninsoma?
- 6) Je, masomo kwa wasichana yana umuhimu gani?

4. KUANDIKA

Vidokezo vya kuandika Insha : mfano darasa letu

- Eleza mahali ambapo darasa lenu liko
- Eleza ni darasa la ngapi
- Eleza lina wanafunzi wangapi
- Eleza idadi ya wanafunzi wa kike na wa kiume.
- Eleza juu ya mwalimu wenu wa darasa.
- Elezea masomo gani mnayofundishwa.
- Eleza pia wakati wa kuja darasani ni upi, masaa ya kusoma na mnaenda nyumbani saa ngapi.
- Kiranja wa darasa lenu ni nani?

Zoezi

Andika insha juu ya safari kwenye mbuga za wanyama

